

УДК 94(497.4)

Катерина Мальшина, Владислав Волобуєв

БАНОВИНА СЛОВЕНІЯ: НЕЗДІЙСНЕНА МРІЯ ПРО СЛОВЕНСЬКУ АВТОНОМІЮ У ПЕРШІЙ ЮГОСЛАВІЇ (1939-1940 РР.)

Стаття присвячена питанням словенської національної автономії. Висвітлюється вплив створення бановини Хорватії на політичну діяльність органів управління Дравської бановини, а також головні підґрунтя вимоги про створення бановини Словенії та хід її реалізації в умовах послаблення національного унітаризму та суворой державної централізації Першої Югославії наприкінці 1930-х рр.

Ключові слова: Перша Югославія, автономія, бановина Хорватія, бановина Словенія.

Ідея незалежної Словенської держави з'явилася під час «навесні народів» у 1848 р. Словенські землі були традиційно, від середньовіччя, поділені на 5 суто адміністративних провінцій у складі Австрійського ерц-герцогства, на відміну від Королівств Чехія, Угорщина та Хорватія і Славонія; в той же час словаки, серби та українці теж мали свої окремі, етнічно об'єднані, адміністративні одиниці. Незадоволеними, таким чином, залишалися хорвати, які прагнули поєднати Хорватію, Славонію та Далмацію, де проживали хорвати – в єдину Хорватію, на підґрунті «національного права». Словенці, що жили у Відні, заснували гурток «Словенія» з вимогою створення Об'єднаної Словенії, як автономної одиниці у складі Австрійської імперії. У травні 1917 р. південнослов'янські члени рейхсрату у Відні висунули Травневу декларацію, в якій заявили про необхідність створення «держави словенців, хорватів і сербів» в рамках імперії, де словенці мали б автономію.

У серпні 1918 р. словенські партії в Любляні створили Національну раду – політичний орган, який узяв на себе управління внутрішньою політикою в період становлення нової держави південних слов'ян. Коли Троїстий Союз на західному фронті зазнав поразки, 29 жовтня 1918 р. в Любляні на урочистих зборах була проголошена Держава словенців, хорватів і сербів. Держава СХС мала свою територію, населення, організоване управління й армію, її представляло Національне Віче в Загребі. За часів Держави СХС словенці на короткий час жили в політично незалежній державі, мали свою власну національну державність у вигляді повної автономії [15, с. 238].

Хорватські та боснійські серби закликали до злиття з одним з переможців Першої світової війни, Королівством Сербії, щоб нейтралізувати тиск з боку італійців у Горіцці, Внутрішній Словенії, Істрії та Далмації. Тому словенська делегація з 28 членів відправилася в Белград, де, незважаючи на провал переговорів про майбутній устрій нової держави та становище в ній словенців, 1 грудня 1918 р. погодилася на злиття з Королівством Сербії у Королівство сербів, хорватів і словенців. За рішенням Паризької мирної конференції словенські землі були поділені між 4-ма королівствами — Італією, Австрією, Угорщиною та Королівством СХС. У останньому залишилося тільки 60 % словенського населення. Це сприяло підйому національної самосвідомості. Вже після перших дебатів в Установчих зборах в лютому 1921 р. словенські діячі науки та культури в спеціальній заяві виступили з вимогою прийняття конституції, яка б захищала і сприяла розвитку Словенії у складі Королівства СХС. Але в День Святого Віта, 28 червня 1921 р. в Установчих зборах Королівства словенська делегація залишилася в меншості, й була прийнята Конституція, що узаконила централізовану конституційну монархію під егідою династії Карагеоргієвичів, в основі національної політики якої був покладений унітаризм та ідея «триєдиного югославського народу».

У жовтні 1929 р. Королівство СХС було перейменовано в Королівство Югославія, югославська частина території Словенії була об'єднана в Дравській бановині. У вересні 1931 р. король видав нову конституцію, яка продовжила період інтегрального югославізму. Опозиція проти унітаристської політики в грудні 1932 р. оголосила т. зв. Словенську декларацію, яка вимагала широкої автономії Словенії в рамках югославської держави. Головні ініціатори, які підписали Декларацію, були звинувачені в скоєнні злочину та отримали різні терміни ув'язнення.

Після вбивства короля Олександра в Марселі в жовтні 1934 р. наступив останній період режиму коаліції сербського радикала Мілана Стоядіновича, що заснував у 1935 р. загальнонаціональний Югославський радикальний союз (далі — ЮРС), у складі колишньої сербської Національної радикальної партії, Словенської Народної партії (далі — СНП) та Югославської мусульманської організації. Уряд був повинен займатися проблемами економічної кризи, яка склалася через прощення воєнних боргів і укладення договорів з фашистськими Італією та Німеччиною. Нагальним було також хорватське національне питання. На виборах в грудні 1938 р. опозиція, яка згуртувалася навколо хорватського лідера д-ра Владо Мачка, отримала майже половину голосів. Новий прем'єр Драгіш Цветкович разом з В.Мачком 26 серпня 1939 р. уклали угоду, за якою було сформовано бановину Хорватію. Бановина збрала всі землі в королівстві, де історично жили хорвати. Після проголошення бановини Хорватії представники Словенії почали вимагати таку ж ступінь автономії.

Проблеми ролі та характеру політичної боротьби за словенську автономію привертають увагу багатьох словенських авторів, а також російських дослідників правових аспектів Октройованої конституції, угоди Цветковича-Мачка та законів, які з неї вийшли [1-4; 8; 9; 19; 25], але вивченню питання про бановину Словенію присвячено лише декілька робіт. Вперше згадано про цю проблему було у вступу Володимира Колоші до його видання документів щодо засідань банської ради Дравської бановини у 1980 р. [7], але проблема не нашла своїх дослідників, і тільки після здобуття незалежності Словенії, вже у 1994 р., це питання підняв на науковому семінарі «Словенці та держава» найвизначніший словенський історик Янко Прунк [18, с. 135-142]. З введенням у проблему виступив Юрій Перовшек, спочатку у 1997 р. на симпозіумі «Словенські тридцять років», а потім у оглядовій статті про відносини словенців з югославською спільнотою [13; с. 458-459; 14, с. 18-32], він в той же час вивчав зусилля лібералів та клерикальної СНП щодо створення бановини Словенії [11, с. 49-60], в цьому контексті також Марко Жупанц почав досліджувати ідеї одного з провідних членів СНП та ідеологів бановини Словенії, економіста та політика Андрія Госара [37, с. 553-575]. Продовжив дослідження в цьому напрямку працівник Архіву республіки Словенії Гашпер Шмід, який виявив, дослідив та видав архівні списки справи щодо бановини Словенії та деякі документи з неї [27]. Бачимо, що деякі джерела для дослідження цієї проблеми вже опубліковані. Також треба додати опубліковані державні документи: Конституцію Югославії 1931 р. [31; 32], угоду Мачка-Цветковича [2; 16; 17; 20; 21] та «Закон про бановину Хорватію» від 1939 р. [29], а також інші закони [34, 35; 36]. Їх видавали на всіх мовах Югославії декілька разів, відразу після видання та потім у посібних збірках. Також важливе значення мають документи словенських політичних діячів, які готували офіційні документи для прийняття рішення — економіко-статистичний аналіз становища Дравської бановини в рамках Першої Югославії за авторством Андрія Госара, де він доводить економіко-виробничі засади фінансової незалежності словенських територій, та політичний виступ – резолюція Фердинанда Новака про необхідність створення бановини Словенії, вперше опублікована для широкої громадськості у 2012 р. [5; 6; 10].

Доцільним є розглянути вплив створення бановини Хорватії на політичну діяльність органів управління Дравської бановини, а також вивчити головні підґрунтя вимоги про створення бановини Словенії, ідейні підходи та хід її реалізації в умовах послаблення національного унітаризму та суворой державної централізації Першої Югославії наприкінці 1930-х рр.

У 1929 р. Югославія отримала новий адміністративно-територіальний устрій. До того адміністративно-територіальною одиницею в Королівстві СХС була «oblasti» – дослівно «влада» словенською (від слова «lastni» – «власний»), за вимовою та давнім значенням дуже подібна слову «область», тому звичайно в історіографії використовують саме цей термін. В новій югославській державі тепер було введено 9 нових адміністративно-територіальних одиниць — бановин (дослівно намісництв), вони іменувалися за найбільшими річками в тих регіонах. Серед них словенські землі увійшли в Дравську бановину зі столицею в Любляні. Бановини не йшли у протиріччя з централізмом державного управління, але являли собою специфічний спосіб адміністративної децентралізації Королівства Югославії. Вони були сформовані за суто політичними, а не традиційно-історичними критеріями.

Незважаючи на свої статутні повноваження, гарантовані у сфері загального управління, бановини безпосередньо підпорядковувалися центральним органам державної влади. Бан, або намісник короля, мав найвищу загальну політичну та адміністративну владу, був «представник королівської влади в бановині». Його призначав сам король за пропозицією міністра внутрішніх

справ і після обговорення з прем'єр-міністром, таким чином призначалися також всі керівники департаментів банської адміністрації. Членів банської ради, консультативного органу при бані, за пропозицією бана призначав та заміщав міністр внутрішніх справ [34, 35; 36]. Такий спосіб призначення бана, його адміністрації та ради збереглося й в др. пол. 1930-х рр., хоча Октройована конституція 1931 р. передбачала виборність рад і комітетів бановин. Однак до видання очікуваного Закону про організацію і повноваження бановинського самоуправління не дійшло [4, с. 238].

Бачимо, що самостійний національний розвиток, який ще мав деякий потенціал у рамках Відовданської конституції Першої Югославії, у п. п. 1930-х рр., в умовах диктатури, було практично унеможливлено. Тому шлях до вирішення національного питання йшов через боротьбу прибічників федерального устрою держави, що базувався би на визнанні національного принципу створення внутрішніх автономій всередині Королівства Югославії (що їх іменували автономістами-федералітами), та унітаристів – прибічників національної югославської асиміляції та централізованого устрою. На політичній арені, однак, пересічному громадянину було важко зрозуміти всі підводні течії у боротьбі партій, яка вийшла на рівень захисту культури та початкової загальної освіти, а політичні дебати здебільшого йшли у пресі та були завуальовані. Після вбивства короля Олександра, у 1935-1937 рр. ідею словенської автономії було майже забуто.

Як вже було згадано, на початку 1930-х рр. в державі залишилася тільки одна правляча партія – ЮРС, який складався з національних партій різних частин Югославії, які підписали коаліційну угоду з колишньою сербською Радикальною партією. Словенська фракція ЮРС – а саме СНП – в цей період в основному задовольнялася тільки вимогами принципу рівності словенців, хорватів і сербів, що наближало її до лібералів та офіційно визнаної ідеологічної лінії [23; 24; 26].

Наприкінці 1930-х рр. розпочався новий етап у боротьбі за словенською автономію завершилася створення окремої бановини Хорватії. Тоді хорватська федералістська політика після більш ніж двох десятиліть безуспішних зусиль досягла створення окремої хорватської державної одиниці. Угоду про її створення було підписано 23 серпня 1939 р., підписали її провідні хорватські політики 1930-х років, голова колишньої Селянської демократичної коаліції (СДК) і Хорватської селянської партії (ХСП) д-р Владко Мачек і голова югославського уряду Драгіша Цветкович. [Не дивлячись на диктаторські реформування в політичному житті Югославії, у 1930-ті роки традиційно використовували здебільшого колишні найменування партій та організацій, що збереглося також в балканській історіографії.] Тому угоду називали угодою Цветковича-Мачка. Бановина Хорватії була заснована 26 серпня 1939 р., коли було підписано й опубліковано постанову королівських намісників – банів про її створення.

Зі створенням бановини Хорватії у внутрішньополітичному сенсі було вирішено найбільш актуальне питання Першої Югославії, хоча це стало єдиною перемогою автономістів-федералістів. Це означало перегляд унітаристської та централістської Октройованої конституції 1931 р. [14, с.28], оскільки розпорядження про бановину Хорватію відхилилося від конституційного принципу югославської національної єдності. Внутрішньополітичним наслідком цього було визнання того, що існує хорватський народ, який на основі права на самовизначення використовує своє право на самостійний політичний, економічний і культурний розвиток в межах бановини Хорватії. Постанова призвела до зміни централістичної державної структури, так як бановина Хорватія «мала на території Королівства Югославії особливе державне положення» і «певні зачатки державності» [2, с. 193-217; 3, с. 298.; 4, с. 204-207].

Бановина Хорватія складалася з колишніх Савської та Приморської бановини. Центральне правління знаходилося в Загребі. Повноваження бановини Хорватії охоплювали сільське господарство, торгівлю та промисловість, лісове господарство, шахти, будівництво, соціальну політику, охорону здоров'я, фізкультуру, системи правосуддя, освіти, внутрішніх справ і всі питання, які до цього вже входили в юрисдикцію бановин. Інші питання залишалися в межах юрисдикції центральних державних органів. Постановою про бановину Хорватію було також гарантовано її фінансову та внутрішньо-організаційну автономію. Бановина Хорватія отримала свій власний обраний Сабор і бана, які в рамках повноважень, наданих бановині, виконували законодавчі та адміністративні обов'язки. Владна функція і влада короля були збережені у формулі, за якою видавалися законодавчі розпорядження: «Король і Сабор разом», а адміністративна влада здійснювалася «Королем через бана». Бан відповідав перед королем. Призначав та звільняв його тільки король [29, с.509].

Створення бановини Хорватії також означало поворотний момент у здійсненні політичної влади в країні. В день, коли було видано постанову про її створення, було розпущено Національ-

ну скупщину, також уряд Цветковича подав у відставку і був складений новий, вже коаліційний уряд. Уряд складався з представників офіційної партії — ЮРС — і представників колишніх Селянської демократичної коаліції, Хорватської селянської партії, Демократичної партії і Незалежної демократичної партії. Прем'єр-міністром було вдруге призначено Д.Цветковича, віцепрем'єром став В.Мачек. Словенським представником в уряді був член керівництва словенської фракції ЮРС д-р Міха Крек, він отримав портфель міністра будівництва [*Nova vlada je prisegla* // *Slovenec*. — 1939. — № 195. — 27 avgust.].

Створення бановини Хорватії викликало в Словенії очікування, що за хорватським прикладом в них також буде створена окрема бановина.

Після укладення угоди Цветковича-Мачка та оприлюднення Указу королівських намісників про бановину Хорватію, за яким вона «здобула особливе державно-політичне положення у складі Королівства Югославія» і «певні рамки державності» [4, с. 204-205], ідея автономії та права «словенського народу на широке самостійне законодавче внутрішнє управління з політичної, економічної та культурної точки зору в сумісній державі з сербами і хорватами» [20, с.1] постала провідною в політиці СНП.

В СНП звернули увагу на одне з положень Указу, в якому передбачалося, що «положення Указу про бановину Хорватію (...) можуть бути поширені Королівськими указами також на інші бановини» [30, с.510]. 4 вересня 1939 р. у відповідності з рішенням прем'єр-міністра Д. Цветковича була утворена спеціальна комісія, якій було доручено підготувати «всі необхідні законодавчі пропозиції з передачі повноважень в плані рішень, що стосуються розширення положень щодо хорватської бановини на інші бановини, серед них також на Дравську бановину» [Komisija za prenos kompetenc na banovino Slovenijo // *Slovenec*. — 1939. — № 211. — 15. september.]. В комісію були призначені міністр без портфеля серб Михайло Константінович та словенці — вже згаданий М. Крек і помічник бану Дравської бановини Станко Майцен [36, с.72].

В банській раді та управі Дравської бановини, члени якої були представниками СНП, що в другій половині 1930-х років постійно підкреслювали свої автономістські тенденції [36, с.72; 24, с. 338-339], з осені 1939 р. інтенсивно працювали над проектом бановини Словенії. В банській адміністрації підготували тексти різних постанов: «Розпорядження про створення словенської бановини», «Положення про організацію банської влади, бановинських зборів як словенського парламентського представництва», «Положення про вибори до бановинських зборів та про їх процедуру», «Положення про Адміністративний суд Словенії» та «Положення про бюджет бановин». Були також підготовлені пропозиції щодо передачі справ від окремих міністерств в їхні представництва в Любляні.

Кульмінацією автономістських зусиль банської ради стало прийняття 17 лютого 1940 р. резолюції про створення бановини Словенії. Члени банської ради на 12-й черговій сесії 17 лютого 1940 р. прийняли два варіанти резолюції Йосипа Лесковара щодо створення бановини Словенії за прикладом Хорватії. Найбільш розробленим був варіант Фердинанда Новака, який включив її в Адресу подяки банові і членам банської ради. В резолюції, зокрема, відзначалося, «... що банське управління у його нинішньому вигляді не є достатнім, оскільки перешкоджає природному розвитку і прогресу Дравської бановини і гальмує консолідацію умов в державі. Виходячи з цих даних, я виводжу вимогу про те, щоби конституційні положення про самоврядування здійснювалися в повному обсязі та надали народу можливість через своїх вільно обраних представників самому вирішувати всі питання ... ». Нижче були наведені побажання Новака, щоб словенці жили «на своїй землі як вільний народ під світлою Карагеоргієвою зіркою ...». Резолюція була підтримана підписами 41 члену банської ради.

Якщо порівняти цю декларацію з Травневою декларацією 1917 р., ми знаходимо, що у них є багато спільного. В обох випадках більшість учасників була членами СНП, у разі банської декларації формально як члени ЮРС. Формулювання дуже подібні, а також дуже схожі своїм обережним і попереджувальним ставленням до тогочасної влади. Політична орієнтація обох декларацій однакова та являє собою реформістське прагнення до мирного вирішення нагального національного питання, і в цьому сенсі не виходить за рамки автономії. Революційність її полягає в вимоганні деякої демократії — національної (а, точніше, етнічної) — єдності у рамках регіонального самоуправління та виборності регіональних органів влади, з претензією на власний парламент.

Водночас радники підкреслили необхідність негайно замінити банську раду виборними бановинськими зборами, які на додаток до інших рішень з усіх питань бановинського бюджету також мали б законодавчі права.

Для підтримки цих вимог словенський і югославський політик, соціолог, економіст і політолог, колишній міністр, член СНП д-р Андрій Госар в спеціальному виданні опублікував своє дослідження щодо бановини Словенія. В цій брошурі він навів низку політичних, фінансово-економічних та соціальних аргументів створення бановини Словенії [5] на основі моделі автономії бановини Хорватії.

Брошура складається з чотирьох розділів: I. Угода [Цветковича-Мачка] та словенці; II. Фінансово-економічний бік питання про бановину Словенію; III. Примітки до питання про нову систему державних та бановинських фінансів; IV. Деякі загальні рекомендації щодо складу, організації та робота бановинських зборів Словенії. Ця робота — внесок А.Госара у вирішення проблеми внутрішньої організації Югославії, яка може служити джерелом для вивчення та розуміння всієї ситуації в Югославії в перші два десятиліття її існування. Автор надає велику кількість статистичних додатків про фінансове навантаження на окремі бановини Югославії, зібравши цікаві фінансово-економічні матеріали про господарський розвиток словенських земель в Югославії, які б увійшли у бановину Словенію, також він використовує матеріали інших авторів і зводить всю інформацію під єдину наукову обробку. А.Госар написав свої висновки для банської ради ще в листопаді 1939 р. [6, с.349-368], але вони відразу стали відомі широкій громадськості, що призвело до окремого друкованого видання у 1940 р.

Як пише сучасник, «на перший погляд, здається, що цифри, які доводять, в якій мірі Словенія є фінансово активною для всієї Югославії, ще недостатньо вишукані і об'єктивно підтримані. По суті, автор правильно проклав шлях для подальшого дослідження» [33, с.235].

На жаль, подальшого дослідження не відбулося. Підготовку до створення бановини Словенії у зв'язку із зростанням загрози війни перервали. Тому, на останньому засіданні у лютому 1941 р. банська рада більше не торкалася питання про створення словенської бановини [24, с.339-342].

Перебування Словенії у складі Югославії протягом більш ніж двадцяти років переконало словенців у переконанні, що для них югославська держава дійсно є прийнятною, тільки якщо зміниться її внутрішня сутність, і в Югославії здійсняться національні інтереси Словенії. Але цього в Королівстві Югославія не відбулося. Історія не дозволила словенцям дізнатись, чи можна в цій країні добитися національної свободи, рівноправності і суверенного національно-політичного положення. При своїх вимогах, прогнозах і очікуваннях більшої або, можливо, меншої можливості такого перетворення Королівства Югославії, словенці залишилися без неї 6 квітня 1941 р.

Вимоги до створення бановини Словенії не були реалізовані, оскільки угоду про бановину Хорватію було підписано всього за кілька днів до початку Другої світової війни, коли країна почала гарячково займатися військовими справами. Прийшов новий час, час війни, і з ним прийшов іншим чином оснований зміст словенського національного, політичного та історичного досвіду.

Список використаних джерел та літератури:

1. Силкин А.А. Внутриполитические предпосылки заключения Соглашения Цветкович — Мачек и формирования Бановины Хорватия (1934-1939 гг.) / Александр Александрович Силкин // Человек на Балканах: Власть и общество: опыт взаимодействия (конец XIX — начало XX в.): Сборник статей. — СПб.: Алтейя, 2009. — 336 с.
2. Boban L. Sporazum Cvetković-Maček / Ljubo Boban. — Beograd: s.n., 1965. — 435 str.
3. Čulinović F. Državopravna historija jugoslavenskih zemalja XIX. i XX. vijeka. — Kn. II: Srbija-Crna Gora-Makedonija, Jugoslavija 1918-1945 / Ferdo Čulinović. — Zagreb: Školska knjiga, 1954. — 346 str.
4. Čulinović F. Državopravni razvitak Jugoslavije / Ferdo Čulinović. — Zagreb: Pravni fakultet, 1963. — XIV, 375 str.
5. Gosar A. Banovina Slovenija: politična, finančna in gospodarska vprašanja / Andrej Gosar. — Ljubljana: Dejanje, 1940. — 39 str.
6. Gosar A. Finančna in gospodarska stran vprašanja o slovenski banovini / Andrej Gosar // Dejanje: revija za kulturo, gospodarstvo in politiko. — 1939. — Leto 2. — Št. 9 (november). — Str. 349-368.
7. Kološa V. Banski svet Dravske banovine 1931–1941 / Vladimir Kološa. — Ljubljana: Arhiv SRS, 1980. — 117 str.
8. Kostić L. Komentar ustava kraljevine Jugoslavije od 3 septembra 1931: (Jugoslovensko ustavno pravo) / Laza M. Kostić. — Beograd: Izdavačko i knjižarsko preduzeće G. Kon, 1934. — 298 str.
9. Mikuž M. Oris zgodovine Slovencev v stari Jugoslaviji 1917-1941 / Metod Mikuž. — V Ljubljani : Mladinska knjiga, 1965.- 555 str.
10. Novak N. Gospod ban! 6. seja — 17.II.1940. / Nande Novak // Šmid G. Resolucija Ferdinanda Novaka za Banovino Slovenijo 17. februar 1940 [Elektronski vir] / Gašper Šmid // Arhivalija meseca. — 2012, marec. — Режим доступа: http://www.arhiv.gov.si/si/delovna_podrocja/razstavna_dejavnost/arhivalije_meseca/arhivalija_meseca_marec_2012/

11. Perovšek J. Jugoslovanska nacionalna stranka in vprašanje slovenske banovine 1939-1941 / Jurij Perovšek // Prispjevki za novejšo zgodovino. – 2002. – Letnik 42. – Št. 3. – Str.49-60.
12. Perovšek J. Liberalizem in vprašanje slovenstva: nacionalna politika liberalnega tabora v letih 1918-1929 / Jurij Perovšek. – Ljubljana: Modrijan, 1996. – 296 str.
13. Perovšek J. Slovenci in jugoslovanska skupnost 1918–1941 / Jurij Perovšek// Zgodovinski časopis. – 2005. – Št. 3/4. – Str. 449-460.
14. Perovšek J. Slovenci in Jugoslavija v tridesetih letih / Jurij Perovšek // Slovenska trideseta leta: simpozij 1995 / ur. Peter Vodopivec, Joža Mahnič. — V Ljubljani : Slovenska matica, 1997. – Str. 18-32.
15. Perovšek J. V zaželjeni deželi: slovenska izkušnja s Kraljevino SHS/Jugoslavijo: 1918-1941 / Jurij Perovšek. – Ljubljana: INZ, 2009. – 314 str.
16. Petranović B., Zečević M. Jugoslavija 1918-1984: zbirka dokumenata / prired. Branko Petranović, Momčilo Zečević / srbski (latinica). – Beograd: Rad, 1985. – Str. 357—359;
17. Petranović B., Zečević M. Jugoslovenski federalizam. Ideje i stvarnost. Tematska zbirka dokumenata / Branko Petranović, Momčilo Zečević. – Beograd: Prosveta, 1987. – 1. zv. – Str. 508—510.
18. Prunk J. Slovenske predstave o avtonomiji (oziroma državnosti) in prizadevanja zanjo v Kraljevini Jugoslaviji / Janko Prunk // Slovenci in država: zbornik prispevkov z znanstvenega posveta na SAZU (od 9. do 11. novembra 1994) / [ur. Bogo Grafenauer]. – Ljubljana: SAZU, 1995. – Str. 135-142.
19. Repe B. Intelektualci, političke stranke i grupacije u Sloveniji u predvečerje drugog svetskog rata / Božo Repe // Intelektualci i rat 1939.-1947.: zbornik radova s međunarodnog skupa Desničini susreti 2012. – Zagreb: FF press – Filozofski fakultet, 2013. – 1. zv. (VII, 584 str.) – Str. 67-81.
20. Sporazum // Jutro. – Leto XX. – Št. 198. – 26. 8. 1939. – Str. 1.
21. Sporazum Cvetković-Maček // Temelji i ciljevi kraljevine Jugoslavija. Dokumenti / srbski (cirilica). – Beograd: [K. M. Bojković], 1940. – Str. 22—24.
22. Stiplovšek M. Banski svet Dravske banovine 1930–1935 / Miroslav Stiplovšek. – Ljubljana: Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete, 2006.
23. Stiplovšek M. Državne ureditve na jugoslovanskem ozemlju Slovenije 1929-1941 / Miroslav Stiplovšek // Arhivi. – 1996. – št. 1-2. – Str. 45.
24. Stiplovšek M. Slovenski parlamentarizem: 1927-1929 / Miroslav Stiplovšek. – Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000. – 497 str.
25. Stiplovšek M. Sporazum Cvetković-Maček / Miroslav Stiplovšek // Enciklopedija Slovenije. – Zv. 12 (19). – Ljubljana: Mladinska knjiga, 1998. – Str. 219-220.
26. Stiplovšek M. Ukinitev oblastnih samouprav in oblikovanje banske uprave Dravske banovine leta 1929. V: Prispjevki za novejšo zgodovino, 1997, št. 2: Ferenčev zbornik. – Str. 103.
27. Šmid G. Uprava Dravske banovine: 1929-1941 / Gašper Šmid; [spremna beseda Miroslav Stiplovšek]. – Ljubljana: Arhiv Republike Slovenije, 2003 ([Grosuplje] : Grafis Trade). – 148 str.
28. Šmid G. Resolucija Ferdinanda Novaka za Banovino Slovenijo [Elektronski vir] / Gašper Šmid // Arhivalija meseca. – 2012, marec. – Režim dostupa: http://www.arhiv.gov.si/si/delovna_podrocja/razstavna_dejavnost/arhivalije_meseca/arhivalija_meseca_marec_2012/
29. Uredba o Banovini Hrvatskoj // Službene novine Kraljevine Jugoslavije. – 26. 08. 1939. – Broj 194-A-LXVIII. – Str. 509.
30. Uredba o proširenju propisa uredbe o banovini Hrvatskoj na ostale banovine // Službene novine Kraljevine Jugoslavije. – 26. 8. 1939. – Broj 194-A-LXVIII. – Str. 510.
31. Ustav kraljevine Jugoslavije / srbski (latinica) // Zbirka zakona. – 1931. – Zv. 45. – Beograd : G.Kona; Privrednik, 1931. – 57 str.
32. Ustav Kraljevine Jugoslavije: obnarodovan u «Službenim Novinama» 3 septembra 1931 / (hrvaški). – Zagreb: Kugli, 1931. – 29 str.
33. Veble A. Gosar Andrej, Banovina Slovenija. Politična, finančna in gospodarska vprašanja. Ljubljana 1940. Založilo »Dejanje«- V.8°. 40 str. / Andrej Veble // Časopis za zgodovino in narodopisje. – 1939. – Št. 3-4. – Str. 235.
34. Zakon o nazivu in razdelitvi kraljevine na upravna območja; Zakon o banski upravi ; Zakon o praznikih // Zbirka zakonov. – Sn. 37. – V Ljubljani: Tiskovna zadruga, 1930. – 58 str.
35. Zakon o občem upravnem postopku; Zakon o banski upravi; Pravilnik o organizaciji in delu banskih svetov / [prevod Rudolf Andrejka]. – V Ljubljani: Merkur, 1931. – 131 str.
36. Zečević M. Neki pogledi u Srbiji na političku delatnost dr. Antona Korošca 1918-1949 / Momčilo Zečević // Prispjevki za novejšo zgodovino. – 1991. – Št. 1. – Str. 55-74.
37. Županc M. Ekonomska misel Andreja Gosarja / Marko Županc // Zgodovinski časopis. – 1999. – Letn. 53. – Št. 4. – Str. 553-575.

Стаття надійшла до редколегії 2.12.2014.

Екатерина Мальшина, Владислав Волобуев

Бановина Словения: неисполненная мечта о словенской автономии в Первой Югославии (1939-1940 гг.)

Статья посвящена вопросам словенской национальной автономии. Освещается влияние создания бановины Хорватии на политическую деятельность органов управления Дравской бановины, а также главные основания для требований о создании бановины Словении и ход ее реализации в условиях ослабления национального унитаризма и строгой государственной централизации Первой Югославии в конце 1930-х гг.

Ключевые слова: *Первая Югославия, автономия, бановина Хорватия, бановина Словения.*

Kateryna Malshyna, Vladyslav Volobuiev

The Banovina of Slovenia: unrealized Slovenian dream of autonomy in the First Yugoslavia from 1939 till 1940

Being the part of the First Yugoslavia for more than 20 years has strengthened the Slovenes in the belief that the Yugoslav state is acceptable only if its inner essence will be changed and the national interests of Slovenia will be realized. The first step in the implementation of the Slovenian autonomy was the establishment of Banovina of Croatia. This act de facto rejected the constitutional principles of the Yugoslav national unity and changed the administrative structure since recognized the existence of a separate nation and gave it certain rudiments of a statehood.

This fact has laid the foundation for requirements for the Banovina of Slovenia and made the significant impact on the political activities of government of the Banovina of Drava and in the late 1930s. Thus, the second step was its efforts on the preparation of the set of documents for the establishment of the Banovina of Slovenia for Belgrade. But the military operations on territory of Yugoslavia stopped the process.

Key words: *First Yugoslavia, autonomy, Banovina of Croatia, Banovina of Slovenia.*